

REPORTAGE RESTAURATIEPROJECT

In opdracht van het Groninger Museum neemt een team van restauratoren driehonderd schilderijen van De Ploeg onder handen. Niet eerder onderging de kunstenaarsvereniging zo'n grote onderhoudsbeurt.

▲ Restauratoren nemen bijna driehonderd werken van Ploegschilders onder handen. Foto Jan Zeeman

Groot onderhoud voor De Ploeg

Joep van Ruiten

GRONINGEN Daar ligt-ie dan: de heer Johan Faber, zoals hij in 1924 werd geportretteerd door Jan van der Zee (1898 – 1988), kunstschilder en lid van kunstenaarsvereniging De Ploeg. Een wat steile man in een gelig jasje, met achterover gekamd haar boven een open gezicht met opvallend volle, rode lippen. Maar dat is de eerste indruk. Wie iets beter kijkt, ziet verval. En wie goed kijkt, ziet veel werk.

„Een grappig portretje”, oordeelt Marjan de Visser terwijl ze met een zaklampje over het doek schuift. „De verf hangt er los bij. Als het een tikje krijgt, valt het er af. Het doek bobbelt aan alle kanten. Zie je die krasjes? Dat is techniek, die heeft Van der Zee bewust aangebracht. De barstjes waren weer niet de bedoeling. En die vogelpoepjes op zijn kin horen er natuurlijk ook niet op.”

De Visser is met vijf medewerkers bezig aan een grote onderhoudsbeurt voor de schilderijen van De Ploeg. Op verzoek van het Groninger Museum laten ze bijna driehonderd werken door hun handen gaan. Bekende namen als Altink, Dijkstra, Hansen, Melgers, maar ook Amman en Kleima. De beschrijving wordt gecontroleerd, er worden foto's gemaakt, de kwaliteit wordt bekeken en – belangrijk – waar nodig en mogelijk worden ze gerestaureerd.

De kwaliteit van de werken is wisselend. Door verschillende oorzaken, vertelt Caspar Martens van het Groninger Museum. „De collectie bevat werken afkomstig van particu-

lieren. Het maakt nogal uit of een schilderij bij een oude dame in een te droge ruimte boven de verwarming heeft gehangen. Soms ontdek je verrassende dingen bij het schoonmaken: dennennaalden in een lijst. Of stro.”

De kwaliteit wordt ook bepaald door de kunstenaars en het materiaal waar zij mee werkten: de lijsten, het doek, de verf. Veel schilderijen zijn niet afgewerkt met vernis. Bijzonder is ook het gebruik van was gemengd met benzine in plaats van olieverf, zodat de schilders sneller konden werken in de buitenlucht.

Het is een trucje dat in Groningen veel werd toegepast, vooral voor werken die we tot het expressionisme rekenen. Ploeg-initiator Jan Wiegers leerde het in Davos van Ernst Ludwig Kirchner. Nu stelt het restau-

Een schilderij als dit moet je niet oppie-toppie willen maken

ratoren voor hoofdbreken: prachtige kleuren, maar hoe meer je er naar kijkt, hoe complexer het wordt.

Het belang van de onderhoudsbeurt is evident. De Ploeg is een van de fundamenteën waarop het Groninger Museum is gebouwd: cultureel erfgoed in het Noorden en geliefd bij het museumpubliek. Martens: „De schilderijen worden veel getoond, ook in andere musea. Bij het wisselen krijgen ze het soms te

verduren. Als het onderhoud niet goed is, kan de verf er op een gegeven moment afvallen.”

Het is niet voor het eerst dat de collectie onder handen wordt genomen. Maar zo grondig en systematisch als nu gebeurt, gebeurde niet eerder. Onder leiding van Marjan de Visser zijn de werken in vier categorieën opgedeeld: A tot en met D. Opvallend: veel werken van Wobbe Alkema verkeren in prima staat. De Johan Faber van Van der Zee valt onder de A van alarm.

Wat niet wil zeggen dat het portret met voorrang wordt opgeknapt. Martens: „In dit soort gevallen moet er eerst een rapport worden opgesteld, zodat we kunnen bepalen welk belang ermee is gemoeid. Twee weken restauratiewerk investeren in een schilderij dat vervolgens vrijwel niet geëxposeerd zal worden, ligt niet voor de hand.”

De Visser zet Johan Faber overeind. „Het lijstje is geweldig”, constateert ze. „Dat heeft Van der Zee vermoedelijk zelf in elkaar getimmerd. Kijk: zaagsporen. Een schilderij als dit moet je als restaurateur niet oppie-toppie willen maken. Het patina wil je behouden. Het moet wel karakteristiek blijven.”

De projectleider draait het portret om en toont een vervaagd landschap met molen op de achterzijde. „Moet je zien. Dit verhaal komt er nog eens bij. Als restaurateur zou ik dit natuurlijk ook graag willen meenemen.” Martens: „Ja, dat snap ik heel goed. Maar ik wilde hierna eigenlijk onze schilderijen uit de achttiende eeuw laten doen.”

▲ Portret van de heer Johan Faber uit 1924 door Jan van der Zee. Foto Jan Zeeman